

כתרי תורה

לק"י • פרשת במדבר סיני ה'תש"פ ב'של"א • גליון ה'
הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן
רבי יצחק ב"ר משה היזמי זלה"ה
מחכמי ק"ק תימן בירושלם - ג' סיון תשל"א
רבי שאול ב"ר עוואד כהן זלה"ה
רבה של אחיהוד - ג' סיון תשל"ו
רבי מנחם ב"ר אברהם חשאי זלה"ה
אב"ד חיפה וחבר ב"ד הגדול - ג' סיון תש"ע
רבי לוי ב"ר ישועה חמדוי הלוי זלה"ה
מחכמי ק"ק תימן בירושלים - ה' סיון תר"צ
רבי דוד ב"ר שלום קפרא זלה"ה
מדייני ק"ק תימן בשעריים - ו' סיון תש"א

לרפואת הגאון הרב חיים מימון ב"ר שלמה נהרי שליט"א בתוך שאר חולי בית ישראל

כתר של-א"ש

וידבר ה' אל משה במדבר סיני (א' א') איתא במדרש הגדול מה טעם ניתנה במדבר, ללמדך כי אין התורה מתקיימת אלא במי שמפקיר עצמו כמדבר'. וכע"ז מצינו בש"ס (נדרים נה, א) דדרש ליה רב יוסף לרבה, וממדבר מתנה (כ"א י"ט), אם אדם משים עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, תורה ניתנה לו במתנה. ופירש שם הר"ן דנתכוון להזהירו שיהא שפל רוח ביותר.

ויש להביק, מה ענין שפלות הרוח אצל קנין התורה. ובאמת י"ג במדרש הגדול במי שמפקיר עצמו 'עליה' כמדבר, ולפי"ז עניינו שמניח עניני גופו ומתמסר לתורה. (ויעו"ש במדה"ג עוד כמה דרשות ממה שניתנה תורה כמדבר, וע"י בנפלאות מתורתך שהאריך בזה). אכן לשאר הנוסחאות ולג"י הש"ס קשה.

אכן הדבר מובן לכל מעיין, שהוא הן מצד המלמד והן מצד התלמיד, אם יחשוב המלמד זו אינה לפי כבודי ואיני מלמדו אלא דברים הקשים וסוגיות העמוקות, או איני משיבו אם שאל שלא כהלכה, לא יעמוד התלמיד בקרן אורה ולא תבנה השמועה, כי כולה מקשה זהב טהור היא, ומן הקל יובילנו אל קשה, ואם לא יסבול עולו לא יזכה להיות ממוסרי התורה, כי אין הקפדן מלמד. וכן התלמיד אם יאמר בלב, למה לי לישיב לפני הרב ולקבל מרותו, הלא גדלה חכמתו, עומד אני בפני עצמי ואין אני צריך לרב בזה, הרי לא תושלם חכמתו, כי אפילו סתירת זקנים בנין, ק"ץ בנינים. ובלא קבלת התורה כראוי מרב שהתייגע בה וזכה לקנותה לא תושלם חכמתו.

וכבר אמרו דורשי רשומות שהדברים אמורים אפילו במי שכבר העמידו תלמידים שצריכים הם לרב לקבלת התורה, שהרי כך אנו אומרים בקדיש 'על רבנן ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון', הרי שבכדי שיוכו להעביר תורתם לתלמידיהם חייבים הם עצמם להיות בבחינת תלמידים, ואשרי הזוכה, ויקויים בו וממתנה נחליאל, וכמו שפירש מהרי"ץ (אבות ו' ב'), נחלו אל כלומר הביאו ה' בחלקו, ואז יעלה לגדולה אמיתית שנאמר ומנחליאל במות. אכ"ר.

שבת שלום. כ"ד ידידכם, אביחי שרעבי

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א
מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
סעודה שלישית שנמשכה לראש חודש

א] ערב ראש חודש שחל בשבת, כגון בשבת זו ער"ח סיון, כשנמשכה סעודה שלישית עד הלילה, דנו הפוסקים מהי ההזכרה בברכת המזון רצה מחמת השבת או יעלה ויבוא מחמת ר"ח. וי"א (ב"ח סוף סימן קפ"ח), שיוכיר רק רצה והחליצנו כיון שהולכים בזה אחר תחילת הסעודה. וי"א (מג"א שם ס"ק י"ט), שיוכיר רק יעלה ויבוא שיש לילך בזה אחר סוף הסעודה, ומה שאינו מזכיר גם רצה מפני התחלת הסעודה, משום דהוי כתרתי דסתרי, ולפי סברתם, הזכרת ר"ח עדיפה מהזכרת שבת, כיון שהזכרת שבת בגין תחילת הסעודה, במחלוקת ראשונים תלויה (רא"ש כלל כ"ב והגה"מ פ"ב מהלכות מגילה אות א'). וי"א (ט"ז ס"ק ז') שיוכיר גם רצה וגם יעלה ויבוא שהולכים בזה הן אחר תחילת הסעודה והן אחר סופה ולא חיישינן במה שנראה תרתי דסתרי. וכדי להמנע מן הספק, נהגו בני אשכנז לסיים סעודה שלישית מבעוד יום (קיצור שלחן ערוך סימן מ"ד סעיף י"ז).

ודעת מהרי"ץ (פעו"צ ח"ג סימן ל"ח) כהב"ח. והוסיף דאם המשיך בסעודתו לאחר צאת השבת ונתכוון לכבוד ר"ח, יזכיר גם רצה וגם יעלה ויבוא. ואין לחוש במה שנראה תרתי דסתרי, שהרי סעד מבעוד יום לכבוד שבת ולאחריה לכבוד ר"ח. וכן פסק מרן הגר"י רצאבי שליט"א בשלחן ערוך המקוצר (או"ח סימן ל"ב סעיף כ').

חפיפת שיער ביום טוב

ב] הרוחץ בשבת ויום טוב ובא לחפוף השיער תוך כדי הרחיצה, יש חוששים בזה משום סחיטה בשיער שהרי בפעולת החפיפה סוחט את השיער (אבני"ז סימן קנ"ז ס"ק י"ד, שבת הלוי ח"ה סימן מ"ה). מאידך, כתב הש"ע (סימן שכ"ו סעיף ט') דמותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שיער, משמע שעצם הרחיצה במקום שיער, מותרת. וכן משמע במשנ"ב (ס"ק כ"ה) שכתב שמותר לרחוץ שער ראשו וזקנו, אך לא יסחטם אחר רחיצתו, עכ"ד. משמע שבזמן הרחיצה מותר. וטעם ההיתר הוא, כיון שאיסור הסחיטה הוא משום מפרק שמוציא הנוזל, ובזמן הרחיצה הלא הוא מכניס מים לשיער והיא פעולה הפוכה (שש"כ פרק י"ד הערה א'). וכן דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א שאין בזה משום סחיטה.

ד' אופני קיום מצות תלמוד תורה דיבור, שמיעה, כתיבה והרהור

ג] מצות תלמוד תורה מתקיימת בכמה אופנים. א' עיקר מצות תלמוד תורה היא ע"י דיבור ונקראת עמל פה (סנהדרין צט:). וחיים למוציאייהם בפה (עירובין נד.). ב' גם בשמיעה מקיים האדם מצות תלמוד תורה וכמבואר בשו"ת הלכות קטנות (סימן קנ"ט) והובא בשע"ת (סימן מ"ו), דהשומע ד"ת צריך לברך ברכות התורה. וכבר כתבו תוס' בברכות (כ: ד"ה כדאשכחן) דבתלמוד תורה אמרינן שומע כעונה וביאר הגרשז"א (הליכות שלמה הלכות תפילה עמוד ע"ה) דאין כוונת התוס' לדין שומע כעונה הידוע, אלא שכך היא צורת הלימוד שאחד מדבר והשני שומע. ג' בכתיבת ד"ת, פסק השו"ע (סימן מ"ז סעיף ב') שחייב הוא בברכות התורה ולא הוי דברים שבלב אלא נחשב מעשה (לבוש). יתירה מכך כתב בערוך השלחן (סעיף י'), שהכתיבה היא עיקר קיום התורה ואלמלא היא, כבר נשתכחה תורה מישראל. ד' ולענין הרהור פסק מרן הש"ע (שם סעיף ג') דהמהרהר בד"ת אינו צריך לברך ברכות התורה דהרהור לאו כדיבור, אכן מצינו לרבינו יונה בפירושו לאבות (פ"ג מ"ב) שעל המחשבה בד"ת נותנים שכר כמו על הדיבור. וכן המ"ב (סק"ד) כתב לחוש לדעת הגר"א דמצות ת"ת אף בהרהור וראיה מן הפסוק והגית בו וגו'. וע"פ האמור, יש חילוק בין השומע ד"ת דרך הטלפון וכדי שנחשב רק בהרהור משא"כ השומע שלא ע"י אמצעי יש בו גם מעלת שומע כעונה, וחייב בברכות התורה (מועדים וזמנים ח"ג סימן ע"ט).

מנין בני ישראל במשנת רבותינו

שאו את ראש כל עדה בני ישראל למושפזותם לבית אבתם במספר שמוות כל זכר לגולגלתם (א' ב')

האיסור למנות את בני ישראל ומקורו

א] שמועה זו עמוקה ורחבה, ולא העליתי אלא בקצה המטה מתורת רבותינו לטעום מן הדבש ויאורו עינינו. פירש"י לגלגלתם, שהיה המנין כאן ע"י שקלים בקע לגלגלת. וכן איתא כאן בזה"ק (במדבר ק"י, ב) דאין הברכה שרויה על דבר הנמנה ואדרבה נמשך הוא אל הסט"א, רח"ל. והמנין כאן היה ע"י כופר פדיון נפשם. ע"ש. וכן הדין מפורש ברמב"ם (פ"ד מתמידין ומוספין ה"ד) שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר (שמואל א' ט"ז ד') ויפקדם בטלאים. ומקורו מפורש בסוגיא דיומא (כב, ב). והעלהו ג"כ מהרי"ץ בעץ חיים (ח"א כו, ב) בשם פר"ח, וכ"ה בשע"ה (סי' י"ג סעיף ד').

תמיהה מדוע לא נלמד ממניני משה

ב] ויש לתמוה מדוע לא למדו מהאמור כאן ובפרשת כי תשא שמנאן משה בכופר לגלגלותם. וכבר עמד בזה מהרש"א בח"א שם, ותירץ דמהתם ליכא למילף, דאיכא למימר שהוצרך לקחת חצאי שקלים לכפר על מעשה העגל, לכן הביאו ללמוד משאול שפקדם בטלאים. ע"כ. אלא שעדיין יש לתמוה ונילף ממנין זה דחומש הפקודים שהיה בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים (כמבואר בפירש"י שמות ל ט"ז, שהיה זה מנין נוסף), ואין לומר דעדיין לא נתכפר להם עוון העגל עד שנכנסו לארץ. שהרי אדרבה כל עיקרו שלמנין זה לא בא אלא להראות חיבתן, דהנה מצינו כאן במדרש הגדול שאו את ראש, אמר הקב"ה, משה, עשה להן תלוי ראש נגד כל האומות, על ידי שהן מרננין אחריהן במעשה העגל ואומרין שאין להן מחילה לעולם, לכן עשה להן תלוי ראש, כדי שידעו כל האומות שמחלתי להן. והיינו שבמנינים הראה חיבתן לפניו כמ"ש מו"ז כמוהר"ר חיים קרח זלה"ה (בחידושו צרור החיים כת"י) שנצטווה משה למנותם במספר שמות, כשתמנה אותם לא תמנם אבג"ד, אלא תזכור שמותם, ראובן שמעון לוי, כי שמותם ערבים וחיביבים עלי כמו ויקרא אל משה, לפי שהיה חביב לפני המקום אפילו שהיה לפניו קורוהו בשמו. א"נ כמבואר במדרש חסרות ויתירות (גמליאל). ובבתי מדרשות ח"ב עמ' רל"ד למדו זה מדכתיב שמות מלא בוי"ו) שמנאן מנין שלם ורומם קרנם. (שלא נחסרו מהמנין הקודם, שהרי בשניהן היו שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים, ועפרש"י שמות שם).

שני איסורים במנין בני ישראל וביאורם

ג] והרב חיד"א (עין זוכר מערכת המ"ם אות כ"ד) כתב דלא קשה דהכתוב מיירי בכל ישראל כמ"ש הרא"ם (שמות ל"ב י"ב), דרק אז המנין שולט בהם, ע"כ. ולכך הוצרכו בש"ס ללמוד לאסור אף מנין חלק מישראל ממנינו של שאול שפקדם בטלאים, שלא נמנו שם אלא אנשי החיל שבאו למלחמה בעמלק. וביאור הענין מצאתי שכתב בעל משכיל דורש (שמות ל"ב) שהמונה אותן כדי לידע מספרן הוא כמי שמונה תכשיטי אשתו שלמלך, וזה זלזול כבוד לשכינה, ולכן דבר זה גורם נגף. וכו"ע"י באור תורה לכמוהר"ר פנחס הכהן מגארי זלה"ה בפרשתנו, אסור למנות את ישראל שלא להשתמש בשרביטו שלמלך, יעו"ש שביאר זאת ע"ד הסוד) ובמנין ע"י כופר נפשם תהיה התרומה לה' לתקן השכינה. וסיים ולפ"י אפשר שאין קפידא אלא במנין כל ישראל. דהיינו שכלל ישראל בהם מתגלה כבוד ה', כמו שנא' ישראל אשר בך אתפאר, וכשמונה את כולם ופורש את תכשיטי המלך לעין כל זהו פחיתות כבוד לשכינה, אבל כשמונה חלקם אין קפידא, אלא רק מטעם הנזכר בזה"ק דלעיל או משום עין הרע.

כתר שם טוב - מדרכי רבותינו

כמוהר"ר לוי ב"ר ישועה (יעיש) חמדי הלוי זלה"ה, מגדולי חכמי תימן וממנהיגי העדה בעיה"ק ירושלים, העמיד תלמידים רבים, ביניהם רבי רפאל אלשיך זצ"ל שלמד אצלו עוד בעי"ת צנעא, רבינו היה ידוע בהנהגתו הנעימה עם תלמידיו בנועם ולא בשבט חובלים. זכה לעסוק רבות בתורת הנסתר ובחכמת הקבלה, ומכח תורתו הקדושה פעל ישועות בקרב הארץ גילה נסתרות בני אדם, איש מופת היה, ומקצווי הארץ שיחרו לפתחו לפעול בעבורם להפקד בדבר ישועה ורחמים. אך הנהגתו היתה בפשיטות וצניעות, כששאלוהו מדוע לא כותב חיבורים מתורתו הרחבה, ענה בענות חן, יש ספרים רבים, אני לא אוסיף על שהיו לפני. מהשתוקקותו הרבה לחונן את יעיר הקודש ירושלים, חמדת לבבי ובבת עיני כלשונו, חיבר תפילות נפלאות שיוכה לעלות לארץ ישראל וינצל מסכנות הדרכים הרבות, ובעיקר התפלל על עבודת ה' בארץ הקודש נחלת ה' זאטחר ואקדש בקדושתך, בקיום מצותיך ובעסק תורתך בלי שום מניעה ועכבה, על הארץ הטובה. ובבנין בית מקדשך הראני, ולשורר לפניך על כני ודוכני זכני, ולעבדך בכל לבי ישרני, חנני וענני, חוקני ואמצני ואכן זכה בשנת התרנ"א לעלות לארה"ק ולקבוע מושבו בעיה"ק ירושלים. עמוד צלותהון דישראל היה, בקולו נעים זמירות שימש כשליח ציבור והיה מעורר ליבות ישראל לאביהן שבשמים, מעשה היה בשנת בצורת שהכריז רבני העדה תפילה ביום שב"ק, במוצ"ש השתתף רבינו במסיבת חתנים, שם פצח בשירת 'אם ננעלו דלתי נדיבים' וכשהגיע לתיבות זימלאוה בורות נגובים, גשמי ברכה ילו, נגרו עיניו דמעות ונתעוררו כל הקהל עמו, לא עברה שעה קלה עד שנתקדו השמים בעבים ומטר ניתך ארצה. קובץ תפילותיו שחיבר מליבו הטהור נדפסו בירושלים ע"י הרב שלמה סיאני זצ"ל. לא זכה להשאיר אחריו זש"ק, כי כל בניו נפטרו עליו בילדותם.

עֲנֵי הַגֶּפֶן בְּעֵנֵי הַגֶּפֶן

דבר נאה ומתקבל

ברכת מזל טוב שלוחה בזאת

להגאון הרב נתנאל עומסי שליט"א

המאלפינו דעת ובינה, דבר ה' זו הלכה,

בחכמה דולה ומשקה מתורת רבותינו

ובנועם אמרים מרווח צמאוננו

לרגל אירוסי בתו שתחי'

עם הבה"ח ינון מדמון ני"ו

מבחירי ישיבת בית מאיר

אב הרחמן העליח לחתן ולכלה, יעלה הזיווג

יפה, יבנו בית נאמן בישראל, ששון ושמחה

ימצא בו תודה וקול זמרה, יזכו ויראו

דורות ישרים מבורכים, בדרכי האבות

הולכים, אכ"ר.